

BANK TIZIMINI TRANSFORMASIYA JARAYONI VA UNING BANKLAR BARQARORLIGIGA TA'SIRI

Qobulova Sevaraxon Xotamovna
BFA magistranti

So'nggi yillarda global moliyaviy tizimda chuqur strukturaviy o'zgarishlar kuzatilmoqda. Ayniqsa, bank sektorining modernizatsiyasi va transformatsiyasi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhim strategik ustuvorlikka aylanmoqda. O'zbekiston bank tizimi ham bu jarayondan chetda qolmayapti: raqamlashtirish, korporativ boshqaruvni kuchaytirish, kapitalni diversifikatsiyalash kabi yo'nalishlarda bosqichma-bosqich islohotlar olib borilmoqda. Ushbu maqolada transformatsiya jarayonining mazmuni, asosiy yo'nalishlari va uning banklar barqarorligiga ta'siri tahlil qilinadi.

Bank tizimini transformatsiya qilish quyidagi asosiy ehtiyojlar bilan izohlanadi:

- Milliy iqtisodiy o'sishni moliyalashtirishga xizmat qiluvchi samarali moliyaviy muhit yaratish;
- Moliyaviy xizmatlarning qamrovini kengaytirish va inkluzivlikni ta'minlash;
- Banklar raqobatbardoshligini oshirish va bozor intizomini kuchaytirish;
- Xalqaro standartlar asosida ishlovchi moliyaviy institutlar shakllantirish;
- Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali samaradorlikni oshirish.

Mazkur ehtiyojlar transformatsiyani texnologik modernizatsiyadan tashqari, tashkiliy, institutsional va moliyaviy jihatdan ham keng qamrovda olib borishni taqozo etadi.

Bank tizimini transformatsiya qilish bir necha asosiy yo'nalishlar orqali amalga oshirilmoqda:

- Raqamlashtirish: Mobil ilovalar, onlayn-banking, QR-to'lovlar, sun'iy intellekt asosida maslahat xizmatlari joriy qilinmoqda.
- Korporativ boshqaruv: Mustaqil kuzatuv kengashlari, professional auditorlar, ichki nazorat tizimlari faoliyati yo'lga qo'yilmoqda.
- Kapitalni kengaytirish: IPO (birlamchi ommaviy taklif) orqali sarmoyador jalb etish, aksiyalar emissiyasi orqali kapital yetarliligi oshirilmoqda.

- Bank infratuzilmasini modernizatsiya qilish: IT tizimlarini yangilash, kiberxavfsizlikni kuchaytirish, tezkor hisob-kitoblar tizimi yaratish.

Transformatsiya jarayoni banklarning quyidagi asosiy barqarorlik ko'rsatkichlariga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda:

- Kapital yetarliligi (CAR): Yangi investorlarning jalb qilinishi va kapital qo'shimchalari orqali banklarning moliyaviy asoslari mustahkamlanmoqda.

- Likvidlik: Masofaviy xizmatlar va real vaqtli to'lov tizimlari likvidlikni oshirishga xizmat qilmoqda.

- Aktivlar sifati: Kredit portfellarining raqamli monitoringi orqali muammoli kreditlar (NPL) darajasi kamaymoqda.

- Rentabellik: Operatsion xarajatlar qisqarib, bank xizmatlaridan olinadigan daromadlar ortmoqda.

- Shaffoflik va ishonchlilik: Moliyaviy hisobdorlik oshib, regulyatorlar bilan real vaqtli axborot almashinuvi yo'lga qo'yilmoqda.

So'nggi yillarda O'zbekistonda bank tizimi iqtisodiy islohotlar, valyuta bozorini liberallashtirish, moliyaviy xizmatlarni raqamlashtirish va xorijiy investitsiyalarni faol jalb etish bilan bog'liq keng ko'lamli o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda.

Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 12.05.2020 yildagi PF-5992 son 2020-2025 yillarga muljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi tugrisidagi Farmoniga, muvofiq "tijorat banklarining kapitallashuv darajasi, barqarorligi va likvidliligini oshirish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilab berildi. So'nggi yillarda respublikamiz tijorat banklarining kapitallashuv darajasini oshirish, aholining banklarga bo'lgan ishonchini yanada mustahkamlash, tijorat banklari likvidliligi, to'lovga qobiliyatligi va barqarorligini ta'minlash borasida ulkan ishlar amalga oshirilib kelinmoqda.

O'zbekistonda bank tizimini transformatsiya qilish bo'yicha 2020-yildan boshlab izchil islohotlar olib borilmoqda. Quyidagi chora-tadbirlar e'tiborga molik:

- Davlat ishtirokidagi banklar (Asaka Bank, Ipoteka Bank, Xalq Banki va b.) bosqichma-bosqich xususiylashtirilmoqda;

- "Xalq IPO" loyihasi orqali banklarning aksiyalari jismoniy shaxslarga ommaviy taklif etilmoqda;

- Kredit byurosi, skoring tizimlari va avtomatlashtirilgan axborot almashinuvi bank risklarini boshqarishda yangi bosqichni boshlab berdi;

- Uzcard va HUMO kabi milliy to'lov tizimlarining kengayishi tranzaksion qulaylikni oshirmoqda.

Bank tizimi transformatsiyasi iqtisodiy barqarorlik va moliyaviy ishonchlilikning poydevoridir. Raqamli, kapitali yetarli va shaffof boshqaruvga ega banklar butun moliya sektorining barqarorligini ta'minlaydi. O'zbekistonda olib borilayotgan transformatsiya islohotlari tizimli, bosqichma-bosqich va xalqaro tajribaga tayangan holda yuritilmoqda. Bu jarayon moliyaviy sektorni yanada ochiq, raqobatbardosh va barqaror qilishga xizmat qiladi.